ศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียบเรียงเสียงประสานแบบแจ๊สเพื่อปรับใช้ในการเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับเครื่องเป่าในวงบิ๊กแบนด์: กรณีศึกษา บทเพลงในคอนเสิร์ตราชนารีสดุดี

How to Apply Theory of Big Band Jazz Composition Adapts to Use in Thai Popular Music: Case Study Music in Concert Psalm the Princess

ระวีวัฒน์ ไทยเจริญ*[1]
รัชกฤต ภานุอัครโชค[2] และผกาวรรณ บุญดิเรก[3]

บทคัดย่อ

การศึกษาในเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียบเรียงเสียงประสานแบบแจ๊ส เพื่อปรับใช้ในการเรียบเรียงเพลงสำหรับเครื่องเป่าในวงบิ๊กแบนด์ กรณีศึกษา บทเพลงในคอนเสิร์ตราชนารีสดุดี ภายในงานบรรเลงเพลงโดยวงบิ๊กแบนด์แห่งมหาวิทยาลัยทักษิณ วิธีการศึกษาได้นำวิธีการเรียบเรียงจากบทเพลงในคอนเสิร์ตไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านเรียบเรียงเสียงประสานที่มีประสบการณ์ในวงบิ๊กแบนด์ในเมืองไทยไม่น้อยกว่า 30 ปี ลงความเห็นรวมข้อเสนอแนะโดยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผลการศึกษาพบว่า 1) สามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีการประสานเสียงแบบแจ๊สในการเรียบเรียงเพลงไทยสากลได้โดยต้องคำนึงถึงประสบการณ์สุนทรียะในการรับฟังของผู้ฟัง การยึดโครงสร้างเดิมที่สำคัญของบทเพลงไว้ 2) การจัดองค์ประกอบในการเรียบเรียงให้เหมาะสมกับทักษะนักดนตรีและวัตถุประสงค์ของการบรรเลง เช่น นักดนตรีทักษะดนตรีในขั้นกลางอย่างเช่นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษานั้น การเขียนทำนองที่มีการเคลื่อนไหวให้หลีกเลี่ยงการประสานทำนองเป็นกลุ่มที่มากเกินไป เป็นการเล่นแบบยูนิซันเพื่อให้ได้ความชัดเจนของทำนอง ส่วนการเล่นโน้ตยาวรองรับเป็นคอร์ดสามารถใช้ได้ดี นอกจากนี้หากเป็นบทเพลงเพื่อการแข่งขันหรือแสดงความสามารถก็สามารถเรียบเรียงให้ซับซ้อนได้

คำสำคัญ: เรียบเรียงเสียงประสาน, บิ๊กแบนด์, บทประพันธ์ดนตรีแจ๊ส

* Corresponding author, email: pthai_6@hotmail.com
[1,2,3] อาจารย์ประจำ สาขาดุริยางคศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Abstract

This study aims to find a way to apply the theory of big band jazz composition in order to adapt it in Thai music for woodwind instrument and brass instrument in big band jazz. In addition, how to create suitable arrangements for musicians with intermediate musical skills such as secondary school students? In case study of concert Psalm the princess played by TSU Big Band Jazz. The study including asking for opinions and suggestions about arrangement in music concert from musical arrangement experts who experienced in the Thai Big Band over thirty years by using depth interview method. The study indicated that 1) Can be adapt to use the Jazz harmony theory to arrange Thai popular music, taking into account the aesthetic experience of the audiences and keeping the important element of original song. 2) Element of the arrangement that is appropriate to the skill of the musician and the purpose of the concert. For example, secondary school students should avoid too many Soli and change it to unison and the long note background as a chord also can be use. On the other hand, songs using for competition or talent can be arrange into a complex song.

Keywords: Arranging, Jazz Composition, Big Band

บทนำ

พัฒนาการของวงบิ๊กแบนด์ของประเทศไทยเริ่มขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2474 จากวงขนาดเล็กเพื่อเล่นเพลงไทยสากล โดยพรานบูรณ์และเพชรรัตน์ ใช้ประกอบละครเรื่องโรสิตา และมีการเล่นเพลง *วอลซ์ปลื้มจิต* ซึ่งถือว่าเป็นเพลงไทยสากลเพลงแรก ต่อมาพรานบูรณ์ได้ใช้เล่นเพลงประกอบละครเรื่องจันทร์เจ้าขา ที่ได้รับความนิยมอย่างมากในขณะนั้น[1] แต่ยังไม่ชัดเจนในการรวมวงและการ

[4] พูนพิศ อมาตยกุล, *บันทึกเรื่องละครร้องและเพลงละครร้อง*, (บันทึกเอกสารวิชาการ, 2550).

ใช้ทฤษฎีในการเรียบเรียง แต่หลังจากนั้นก็เริ่มมีความชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะบทเพลงของกรมโฆษณาการแต่วงดนตรีแบบดนตรีแจ๊สได้เริ่มตั้งขึ้นประมาณ ปี พ.ศ. 2471 หลังจากหลวงสุขุม-นัยประดิษฐ์กลับจากเรียนต่อต่างประเทศ ได้ตั้งวงดนตรีชื่อวงเรนโบว์คลับเพื่อบรรเลงเพลงแจ๊สแบบดิ๊กซี่แลนด์โดยการรวบรวมนักดนตรีที่มีฝีมือในขณะนั้น

ต่อมาวงดนตรีของหลวงสุขุมก็กลายมาเป็นวงดนตรีบริษัทไทยฟิล์มของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าภาณุพันธ์ยุคล จนเมื่อบริษัทไทยฟิล์มเลิกนักดนตรีก็โอนไปเป็นวงดนตรีของกรมโฆษณาการในปี พ.ศ. 2482 ต่อมาเปลี่ยนเป็นวงดนตรีของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งมีนักดนตรีที่สำคัญ คือ ครูเอื้อ สุนทรสนาน และครูเพลงที่มีชื่อรวมถึงนักร้องที่มีชื่อเสียงอีกหลายคน สมัยที่เป็นวงดนตรีกรมประชาสัมพันธ์ได้มีการสั่งโน้ตเพลงเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อใช้บรรเลง ซึ่งช่วงนั้นตรงกับยุคสวิงของดนตรีแจ๊สที่มีการประสมวงขนาดใหญ่ที่เรียกว่า วงบิ๊กแบนด์[2] ปีเดียวกันนั้นกองทัพบกได้ตั้งวงดนตรีแบบบิ๊กแบนด์ขึ้นชื่อว่าวงดุริยะโยธินโดยการสนับสนุนของหลวงพรหมโยธีที่เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมและรองผู้บัญชาการทหารบก ช่วงแรกเป็นวงขนาดเล็กมีจุดประสงค์เพื่อใช้บรรเลงเพื่อสร้างความผ่อนคลาย หลังจากนั้นมีจุดประสงค์เพื่อบรรเลงสนับสนุนการเต้นลีลาศจึงขยายเป็นวงดนตรีบิ๊กแบนด์ในระยะต่อมา[3]

ช่วงหลังจากนั้นจนถึงปี พ.ศ. 2500 มีวงดนตรีที่ใช้ประกอบการเต้นลีลาศอีกหลายวงที่สำคัญ เช่น วงประสานมิตร วงกรรณเกษม วงคีตวัฒน์ วงดนตรีเทศบาลกรุงเทพมหานคร วงดนตรีศรสวรรค์ วงดนตรีลูกฟ้า วงดนตรีลูกทะเล วงดนตรีสามสมอ วงดนตรีลูกประดู่ ซึ่งวงเหล่านี้เกิดการรวมตัวจากสมาชิกในกองดุริยางค์ต่างๆ นอกจากนี้มีวงดนตรีของเอกชน ได้แก่ วงวายุบุตร วงดนตรีศรฟ้า วงดนตรีพันตรีศิลปะ วงดนตรี ป.ชื่นประโยชน์ วงดนตรีบางกอกซ่า ซ่า ซ่า วงดนตรีกรุงเทพศิลปิน วงดนตรีลีลาศมงคล อมาตยกุล และวงดนตรีช้างแดง เป็นต้น[4]

ปัจจุบันวงดนตรีที่มีชื่อเสียงและมีความสำคัญคือวงดนตรีเฉลิมราษฎร์ซึ่งเป็นวงดนตรีที่มีนักดนตรีที่มีคุณภาพถ่ายโอนนักดนตรีส่วนหนึ่งมาจากวงดนตรียามาฮ่าซาวด์ ควบคุมวงดนตรีโดยอาจารย์วิรัช อยู่ถาวร นอกจากนี้วงบิ๊กแบนด์ก็เป็นวงดนตรีที่อยู่ในหน่วยงานและเหล่าทัพ เช่น วงดนตรีของทหารเรือ ทหารบก และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น รวมไปถึงวงบิ๊กแบนด์ประจำสถานศึกษา

---

[2] กมลธรรม เกื้อบุตร, “ดนตรีแจ๊สในสังคมไทย ยุคเริ่มต้น,” ใน *ประชุมวิจัยระดับชาติ "นเรศววิจัย,"* ครั้งที่ 12, บรรณาธิการกองบริหารการวิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร (พิษณุโลก: ม.ป.ท., 2559), 1998. (ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์)

[3] สมาน นภายน, อ้างถึงใน พูนพิศ อมาตยกุล.

[4] กมลธรรม เกื้อบุตร, 1998.

ต่างๆ เช่น วงดนตรีซียูแบนด์ (CU Band) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วงดนตรีเคยูแบนด์ (KU Band) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และวงดนตรี (TU Band) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เป็นต้นอีกทั้งสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านดนตรีในระดับอุดมศึกษาทั่วไปก็ได้จัดวงประเภทบิ๊กแบนด์เป็นวงดนตรีมาตรฐานที่แต่ละสถาบันต้องมีเพื่อเป็นวงเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนวิชาเอกดนตรีและกลายเป็นวงประจำสถาบันไป

คอนเสิร์ตราชนารีสดุดี เป็นคอนเสิร์ตเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 60 พรรษา จัดขึ้นเพื่อรายได้สมทบทุนมูลนิธิเพื่อการเยียวยาและสร้างความสมานฉันท์ชายแดนใต้ ภายในงานบรรเลงเพลงโดยวง TSU Big Band Jazz ซึ่งมีนักร้องนำที่มีชื่อเสียง เช่น วินัย พันธุรักษ์ (ศิลปินแห่งชาติ) ดาวใจ ไพจิตร (นักร้องรางวัลพระราชทานแผ่นเสียงทองคำ) สรัญญา ประภาพร (นักร้องประจำวง TSU Big Band Jazz) และนักร้องรับเชิญอื่นๆ อีกหลายคน บทเพลงที่ใช้ในคอนเสิร์ตมีหลากหลายโดยเฉพาะบทเพลง*ราชนารีสดุดี* บทเพลง*เฉลิมพระเกียรติ* โดยมหาวิทยาลัยทักษิณ รวมถึงบทเพลงดังในอดีตของนักร้องแต่ละท่าน เป็นต้น ซึ่งโน้ตเพลงต้นฉบับส่วนใหญ่เป็นการบรรเลงด้วยวงขนาดเล็กทางผู้วิจัยจึงได้เรียบเรียงใหม่เป็นวงบิ๊กแบนด์ขนาด 5 x 8 ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเครื่องดนตรีกลุ่มแซกโซโฟน 5 ตัว กลุ่มทรัมเป็ต 4 ตัว กลุ่มทรอมโบน 4 ตัว และเครื่องดนตรีกลุ่มประกอบจังหวะ ได้แก่ กลอง เครื่องประกอบจังหวะ เบส กีตาร์ และเปียโน

การศึกษาครั้งนี้เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการประยุกต์ทฤษฎีดนตรีแจ๊สมาปรับใช้กับการเรียบเรียงเพลงไทยที่มีจังหวะที่หลากหลาย ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร โดยวิธีรับฟังความเห็น และแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งใช้เพลงที่ใช้ในคอนเสิร์ตราชนารีสดุดีเป็นกรณีศึกษา ทั้งนี้แนวคิดการเรียบเรียงนั้นอยู่บนฐานแนวคิดว่าให้มีกลิ่นอายของเพลงเดิมมากที่สุด

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

ศึกษาวิธีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียบเรียงเสียงประสานแบบแจ๊สเพื่อปรับใช้ในการเรียบเรียง เพลงไทยสำหรับเครื่องเป่าในวงบิ๊กแบนด์ กรณีศึกษา บทเพลงในคอนเสิร์ตราชนารีสดุดี

ขอบเขตการวิจัย

1. ศึกษาการเรียบเรียงเสียงประสานที่เหมาะสมกับบทเพลงไทยจากกรอบแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และรับฟังแนวคิด ความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ นักเรียบเรียงเสียงประสาน

2. กรณีศึกษาเป็นบทเพลงที่แสดงในคอนเสิร์ตราชนารีสดุดี (โครงการจัดหารายได้สู่มูลนิธิเพื่อการเยียวยาและความสมานฉันท์ ชายแดนใต้: มยศ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลา-นครินทร์)

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

1. การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียบเรียงเสียงประสานแบบแจ๊ส เพื่อปรับใช้ในการเรียบเรียงเพลงไทยสำหรับเครื่องเป่าในวงบิ๊กแบนด์ ทำได้อย่างไร

2. การประยุกต์ใช้ทฤษฎีการเรียบเรียงเสียงประสานแบบแจ๊ส เพื่อปรับใช้ในการเรียบเรียงให้เหมาะสมกับผู้มีทักษะดนตรีในขั้นกลาง เช่น นักเรียนระดับมัธยม ทำได้อย่างไร

3. ผู้เชี่ยวชาญมีแนวคิดทางสุนทรียศาสตร์ ทฤษฎีความงาม ความพึงพอใจ ความคาดหวัง มาตีความและนำไปสู่การเรียบเรียงเสียงประสานได้อย่างไร

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีที่ใช้ศึกษาดนตรีในเชิงโครงสร้างที่นำมาวิเคราะห์งานครั้งนี้ เน้นไปทางองค์ประกอบของดนตรีในด้านการประสานเสียง (Harmony) เป็นหลัก รวมถึงการจัดวางองค์ประกอบของดนตรีหรือการเรียบเรียงดนตรี ซึ่งอาจเรียกว่า “Arranging” บางครั้งอาจเรียกว่า “Jazz Composition” เนื่องจากทฤษฎีส่วนใหญ่ในการเรียบเรียงมาเกี่ยวข้องกับวงบิ๊กแบนด์ ซึ่งเป็นวงดนตรีที่เล่นบทเพลงแจ๊สเป็นส่วนใหญ่

โดยเฉพาะอย่างยิ่งดนตรีแจ๊สในอเมริกาเป็นการผสมผสานระหว่างทฤษฎีเสียงประสานจากยุโรปกับจังหวะของกลุ่มชนผิวดำ รวมถึงจังหวะละตินอเมริกา เอกลักษณ์ที่สำคัญของจังหวะในดนตรีแจ๊สนั้นเป็นลักษณะการสวิง (Swing) ของโน้ต และจังหวะขัด (Syncopation) ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากดนตรีคลาสสิกและดนตรีสมัยนิยมทั่วไป เสียงประสานในดนตรีแจ๊สเป็นทฤษฎีเดิมที่ได้รับมาจากยุโรปเป็นลักษณะเสียงประสานแบบระบบคู่ 3 (Tertian Harmony) ด้วยการสร้างเป็นคู่ 3 ขึ้นมาเรื่อยๆ จากโน้ตพื้นต้น (Root Position) กลายเป็นขั้นคู่ 3, 5, 7, 9, 11 และ 13 ซึ่งขั้นคู่ 9, 11 และ 13 เรียกว่าเทนชั่น (Tension) นอกจากนี้เป็นการเกลาโน้ตนอกคอร์ด (Approach) ในลักษณะต่างๆ รวมถึงการตัดสินใจใช้เทนชั่น

ทฤษฎีเหล่านี้ผู้เรียบเรียงได้นำมาประยุกต์ใช้กับกลุ่มเครื่องมือต่างๆ รวมถึงการหาแนวคิดในการสร้างการโต้ตอบกันระหว่างกลุ่มเครื่องดนตรีประเภทแซกโซโฟน ทรัมเป็ต ทรอมโบน และเครื่อง

ประกอบจังหวะ รวมถึงการประสานเสียงแบบปิด (Close) การประสานเสียงแบบเปิด (Open / Drop) การประสานเสียงแบบ “Spread Voicing” การใช้ยูนิซัน (Unison) และการประสานเสียงแบบคอนเสิร์ต (Concert Voicing)

บทเพลงที่ใช้เล่นในคอนเสิร์ตราชนารีสดุดีส่วนใหญ่เป็นบทเพลงไทยสากล และบทเพลงไทยลูกทุ่ง ดังนั้นเป็นสิ่งที่ท้าทายเป็นอย่างมากในการนำทฤษฎีเหล่านี้มาใช้กับบทเพลงไทยสากลและเพลงไทยลูกทุ่ง โดยการเรียบเรียงเล่นกับวงบิ๊กแบนด์ เนื่องจากบทเพลงไทยสากลและบทเพลงลูกทุ่งก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างไปจากบทเพลงแจ๊ส ผู้วิจัยจึงศึกษาวิเคราะห์แนวทางในการเรียบเรียงเสียงประสานกับแนวเพลงดังกล่าวให้มีความเหมาะสม ซึ่งการวัดผลของการเรียบเรียงเสียงประสานว่าดีหรือไม่นั้นเป็นการยาก ต้องอาศัยความเข้าใจของผู้เรียบเรียง รวมถึงแนวทางประสบการณ์ของผู้เรียบเรียง การประเมินค่านั้นอาจต้องใช้ผู้ที่มีความชำนาญ มีความเชี่ยวชาญมาช่วยให้ความคิดเห็นเพื่อนำผลที่ได้ไปพัฒนาสู่ทฤษฎีการเรียบเรียงต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญในการตีความเพื่อการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับเครื่องเป่าในวงบิ๊กแบนด์จากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องกับคอนเสิร์ต

1. ศิลปิน ศึกษาความคาดหวังของศิลปินต่อการแสดงบทเพลงของตน องค์ประกอบทางดนตรีที่ตนเองมีความคุ้นเคย

2. วงดนตรี ความสามารถของนักดนตรีเป็นสิ่งที่นักเรียบเรียงต้องให้ความสำคัญ เพื่อให้บทเพลงที่จัดแสดงเหมาะสมกับระดับทักษะของนักดนตรีและให้ภาพรวมและผลที่ดีในการแสดง

3. แนวเพลง ทฤษฎีที่ใช้ในการเรียบเรียงเสียงประสานนั้นเป็นทฤษฎีสำหรับดนตรีแจ๊ส ดังนั้นเพลงที่มีกลิ่นอายเช่นเดียวกับเพลงแจ๊สจึงมีความเหมาะสม ส่วนบทเพลงไทยอย่างเพลงลูกกรุงและเพลงลูกทุ่งนั้นอาจต้องใช้วิธีการประยุกต์การเรียบเรียงให้เหมาะสม

4. ผู้ฟัง กรณีผู้ฟังช่วงวัยร่วมสมัยกับศิลปินจะมีความคาดหวังถึงบทเพลงของศิลปินที่ตนชื่นชอบ และองค์ประกอบทางดนตรีที่คุ้นเคย หากเป็นผู้ฟังรุ่นใหม่อาจไม่มีผลกระทบความรู้สึก

ศึกษาการประยุกต์ใช้เทคนิคการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับเครื่องเป่าในวงบิ๊กแบนด์ที่เหมาะสมกับเพลงไทยของนักเรียบเรียงเสียงประสานและนักวิชาการที่สำคัญของประเทศไทย โดยมีกระบวนการศึกษา ดังนี้

1. การแยกประเด็นการเรียบเรียงเสียงประสาน

2. การรับฟังความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละประเด็นของการเรียบเรียงเสียงประสาน

3. การรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญในประเด็นที่ต้องคำนึงถึงในด้านศิลปิน วงดนตรี แนวเพลง และผู้ฟัง

4. การศึกษาแนวทางการเรียบเรียงเสียงประสานจากผู้วิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ

ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการเรียบเรียงเสียงประสาน และมีประสบการณ์ในวงดนตรีบิ๊กแบนด์มาไม่น้อยกวา 30 ปี ซึ่งครั้งนี้มีผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 6 คน ดังต่อไปนี้

1. สันทัด ตัณฑนันท์ อดีตผู้ควบคุมวงดนตรีซียูแบนด์ นักดนตรีวงอัมพรสถานวันศุกร์ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (วง อส.วันศุกร์) ที่ปรึกษาวงยามาฮ่าซาวด์ ผู้เรียบเรียงบทเพลงพระราชนิพนธ์ ปัจจุบันเป็นที่ปรึกษาวงดนตรีเฉลิมราชย์

2. กิตติ ศรีเปารยะ อดีตนักดนตรีวงโรงเรียนเบญจมราชูทิศ นักดนตรีวงซียูแบนด์ ผู้เรียบเรียงบทเพลงพระราชนิพนธ์ ผู้เรียบเรียงบทเพลงเฉลิมพระเกียรติ 85 พรรษา ของสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ บทเพลง*ภูมิแผ่นดิน นวมินทร์มหาราชา* บทเพลง*พ่อแห่งแผ่นดิน* เป็นต้น ปัจจุบันเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

3. สมภพ พึ่งปรีดา อดีตนักดนตรีวงโรงเรียนสวนกุหลาบ วงซียูแบนด์ วงยามาฮ่าซาวด์ วงเฉลิมราชย์ วงดนตรีธนาคารกสิกรไทย วงซิมโฟนีกรุงเทพฯ วงไทยแลนด์ฟิลฮามอนิกออเคสตรา ผู้เรียบเรียงเพลงและนักดนตรีวงไหมไทย มีผลงานเรียบเรียงสำหรับวงดนตรีบิ๊กแบนด์ วงแชมเบอร์และวงขับร้องประสานเสียง ปัจจุบันเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

4. มลฑล กลับประทุม อดีตนักดนตรีวงโรงเรียนสวนกุหลาบ ทียูแบนด์ วงดนตรีธนาคารกรุงเทพฯ วงดนตรีธนาคารกสิกรไทย มีบทเพลงไทยที่เรียบเรียงให้ธนาคารทั้งสองแห่ง และเพลงอื่นๆ จำนวนมาก บันจุบันเป็นนักดนตรีวงดนตรีธนาคารกสิกรไทย นอกจากนี้ยังรับเรียบเรียงเพลงและนักดนตรีอิสระ

5. วิจิตร์ จิตรรังสรรค์ อดีตนักดนตรีวงโรงเรียนวัดสุทธิวราราม นักดนตรีซียูแบนด์ ยามาฮ่าซาวด์ วงเฉลิมราชย์ ผู้เรียบเรียงบทเพลงชุดเพลงเกียรติยศสำหรับวงดุริยางค์เครื่องลม ผู้เรียบเรียงบทเพลงให้วงดนตรีธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงเทพฯ และบทเพลงอื่นๆ อีกมากมาย ได้รับปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาดนตรีตะวันตกจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปี พ.ศ. 2560 บันจุบันเป็นนักดนตรีวงดนตรีธนาคารกสิกรไทย รับเรียบเรียงเพลงและเป็นนักดนตรีอิสระ

6. ปิติ เกยูรพันธ์ อดีตนักดนตรีวงโรงเรียนสวนกุหลาบ วงซียูแบนด์ วงยามาฮ่าซาวด์ วงเฉลิมราชย์ วงดนตรีกมลา สุโกศล นอกจากนี้ยังเรียบเรียงเพลงประกอบภาพยนตร์ เช่น บทเพลงประกอบภาพยนตร์ของบริษัทสหมงคลฟิล์ม ซึ่งกำกับโดยหม่อมหลวงพันธ์เทวนพ เทวกุล เช่น ภาพยนตร์เรื่องแผลเก่า แม่เบี้ย เป็นต้น

ผลการศึกษา

การเรียบเรียงบทเพลงในคอนเสิร์ตราชนารีสดุดี

1. ต้นฉบับ บทเพลงส่วนใหญ่ได้มาในหลายลักษณะของโน้ตแผ่นเดียว โน้ตที่มีเครื่องเป่า 1-3 ชิ้น หรือหลายเพลงต้องบันทึกโน้ตจากต้นฉบับแผ่นซีดี คลิปเสียงเป็นต้น

2. การยึดแนวสำคัญของเพลง ได้แก่ ท่อนนำ (Intro) กลางเพลง (Interlude/Band) ท้ายเพลง (Outro/Coda) รวมถึงแนวทำนองโต้ตอบแบ็คกราวด์หรือทำนองเสริม (Background)

3. การเขียนแนวทำนองโต้ตอบเพิ่มเติมให้ทำนองสมบูรณ์ขึ้นเช่น การเขียนทำนองโต้ตอบใหม่หรือเขียนคอร์ดรับในบางตอนและตอนจบท่อนเพลง

4. การจัดแนวเสียงประสานสำหรับเครื่องดนตรีแต่ละเครื่อง

ตัวอย่างที่ 1 โน้ตเพลงต้นฉบับ: *สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา*
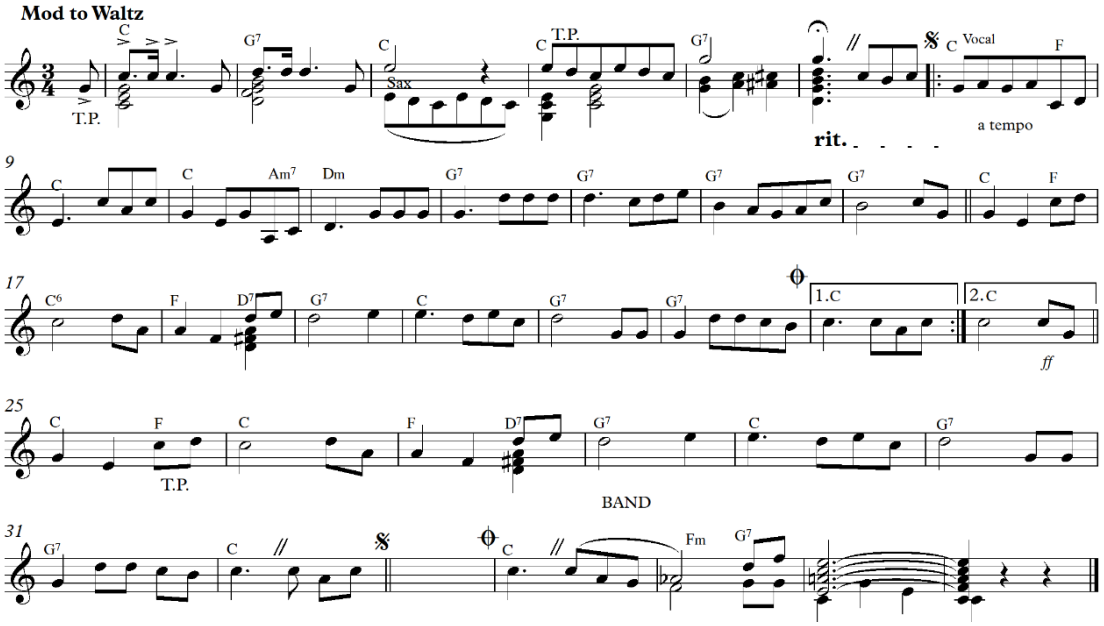
การแยกประเด็นเสียงประสานสำหรับบทเพลงในคอนเสิร์ตราชนารีสดุดี

1. การประสาน 4 แนวแบบปิด (Close Voicing) เป็นการเรียงโน้ตในคอร์ดจากทำนองลงมาจนครบคอร์ด (ตัวอย่างที่ 2) ทำนองทั้งหมดเป็นโน้ตในคอร์ด จากตัวอย่างคอร์ด F♯7 มีการเรียงโน้ตที่เป็นสมาชิกคอร์ดจากแนวบนไปยังแนวล่างสุดเรียงจาก F♯ E C♯ และ A♯

ตัวอย่างที่ 2 ท่อนอินโทรบทเพลง *พระเทพทรงบุญ*
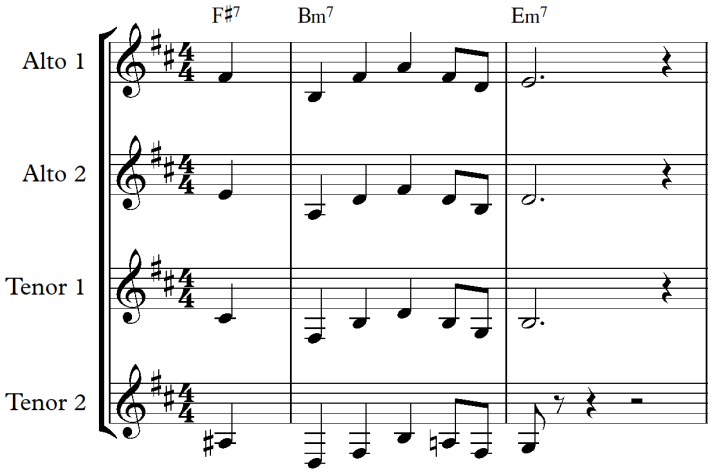
2. การประสานแบบเปิดแบบดร็อป (Open – Drop 2 / Drop 2-4) ทำได้กรณีทำแนวทำนองอยู่ในช่วงสูงทำ ให้ฟังโปร่งและมีความชัดเจนของแนวทำนองมากขึ้น สามารถเพิ่มเทนชั่นให้มีสีสันขึ้นได้ ตัวอย่างเป็นเครื่องทองเหลือง 8 ชิ้นแยกเป็น 4 แนว โดยใช้วิธีการดร็อป 2 จากตัวอย่างห้องแรกใช้วิธีเรียงโน้ตลงมาให้ครบคอร์ดโดยแนวที่สองลดคู่แปดลงมากลายเป็นแนวล่าง ตัวอย่างจากคอร์ด Gm7 เรียงโน้ตจากบนลงล่างเป็น G D B♭ F (ตัวอย่างที่ 3)

ตัวอย่างที่ 3 บทเพลง *นารีรัตนา* ห้องที่ 26-30
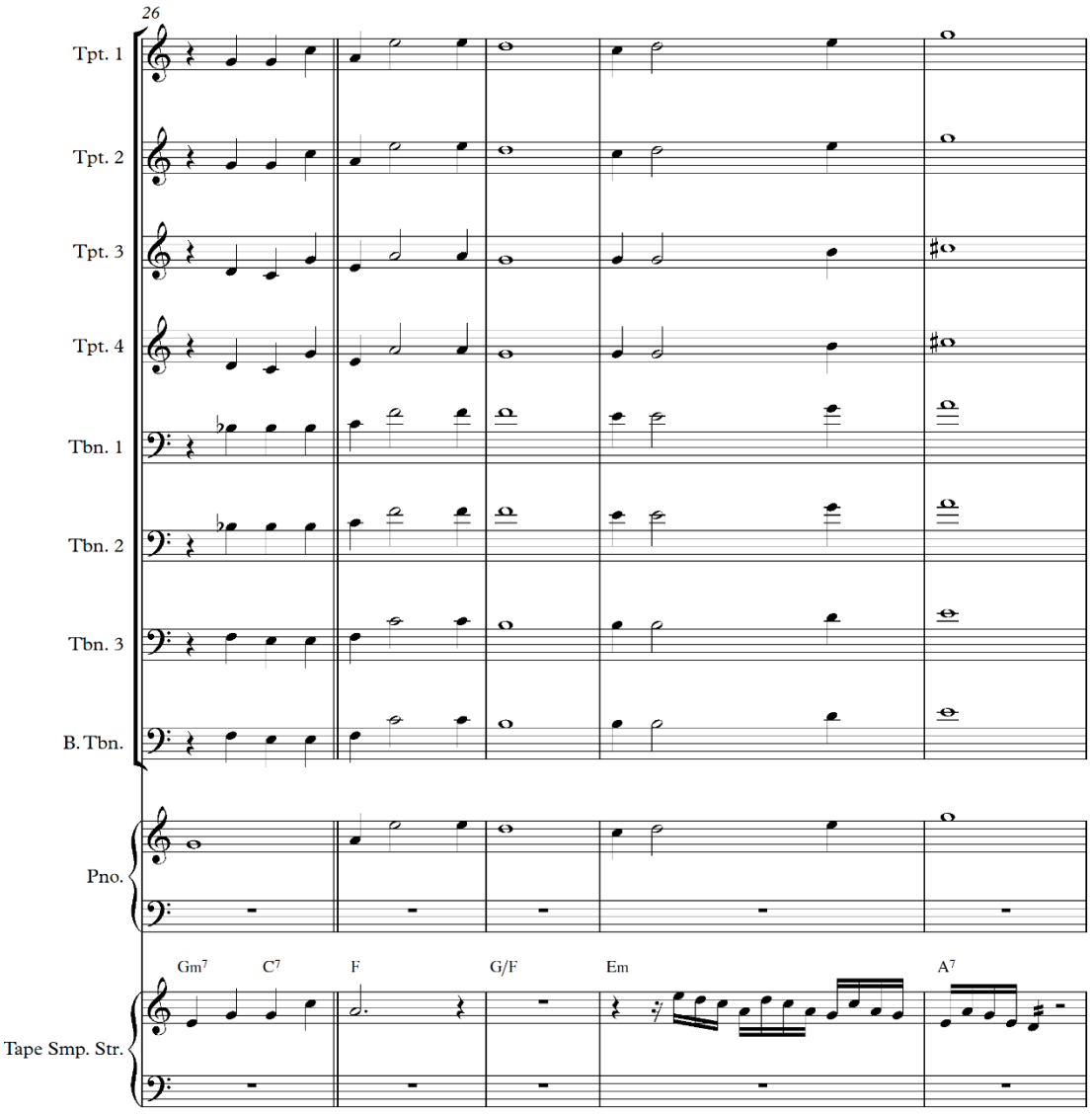
3. การเขียนการประสาน 5 แนว สำหรับแซกโซโฟนหรือเครื่องทองเหลือง แนวที่ 5 เลือกใช้ 2 วิธีคือทบโน้ตแนวบนหรือทบโน้ตตัวแรกของคอร์ด (5 Parts – Double Lead and Double Root) เป็นการทบโน้ตแนวบนอีกครั้งหนึ่ง คอร์ด F♯7 เรียงโน้ตจากบนลงล่างเป็น F♯ E C♯ A♯ และ F♯ ซึ่งในที่นี้เนื่องจากตำแหน่งคอร์ด F♯7 มีโน้ต F♯ เป็นลีดด้วยดังนั้นดับเบิ้ลลีดและดับเบิ้ลรูธก็จะเหมือนกัน (ตัวอย่างที่ 4 และ 4.1)

ตัวอย่างที่ 4 ท่อนอินโทรบทเพลง *พระเทพทรงบุญ* 5 Parts – Double Lead
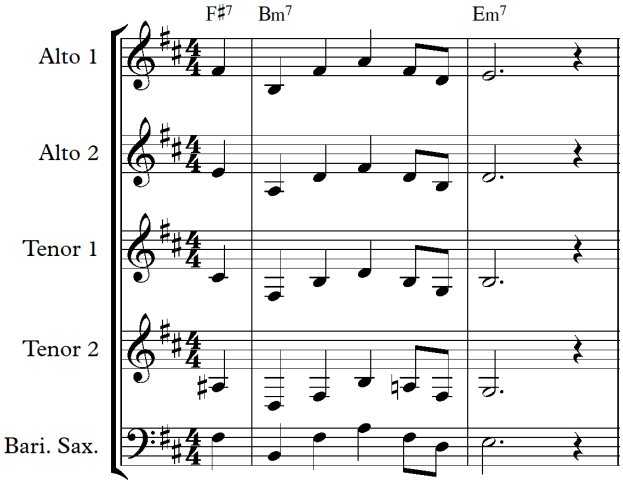
ตัวอย่างที่ 4.1 ท่อนอินโทรบทเพลง *พระเทพทรงบุญ* 5 Parts – Double Root
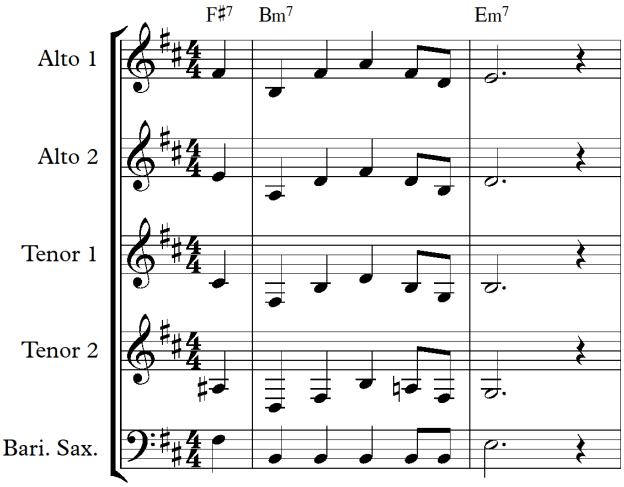
4. การประสานแบบคอนเสิร์ต (Concert Voicing) เป็นการเดินทำนองไปพร้อมๆ กัน ระหว่างเครื่องทองเหลืองและแซกโซโฟน (ตัวอย่างที่ 5) ห้องที่ 35-40 เครื่องทองเหลือง 8 ชิ้นแยกเป็น 4 แนว นำทำนองของทรัมเป็ต 1-2 มาใช้กับแซกโซโฟนอัลโต 1-2 ซึ่ง แซกโซโฟนมีการทบแนวที่ 1 ทำให้มีแค่ 4 แนวเช่นกันเพื่อความชัดเจนของทำนอง จากตัวอย่างทำนองของเครื่องทองเหลืองและกลุ่มแซกโซโฟนเหมือนกัน ใช้เสียงประสานในลักษณะดร็อป 2 เหมือนกัน

ตัวอย่างที่ 5 บทเพลง*นารีรัตนา* ห้องที่ 35-40 Concert Voicing

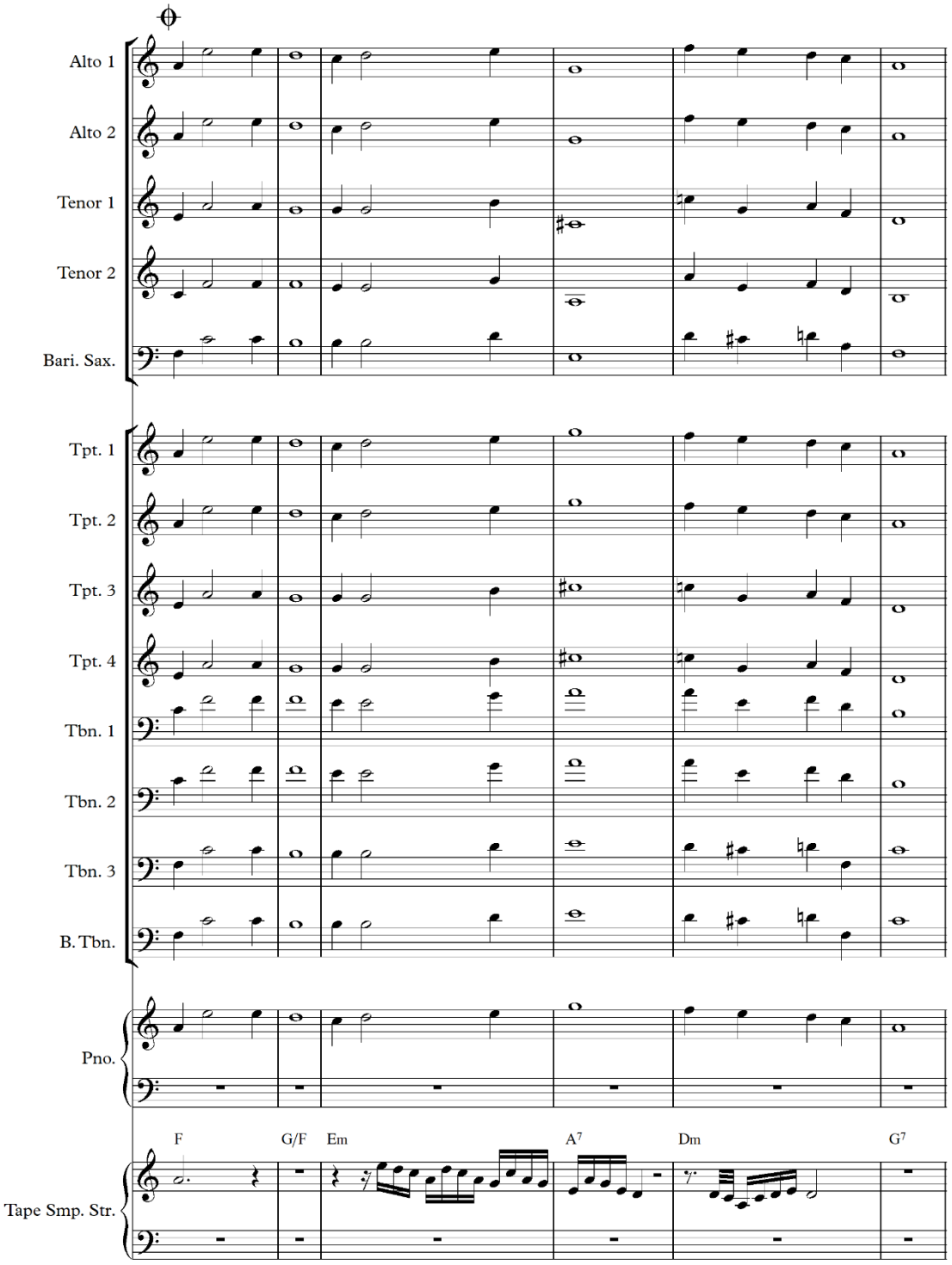

5. การประสานแบบบราส 7-8 ชิ้น เครื่องลมทองเหลืองสามารถเขียนแบบไปด้วยกันหรือแยกเป็นกลุ่มทรัมเป็ตและทรอมโบนก็สามารถทำได้ จากตัวอย่างห้อง 1-4 เป็นการเขียนแยกระหว่างกลุ่มทรัมเป็ตและกลุ่มทรอมโบน ส่วนห้องที่ 7-8 มีการเขียนเสียงประสานไปด้วยกัน (ตัวอย่างที่ 6)

ตัวอย่างที่ 6 บทเพลง *พระเทพทรงบุญ* ห้องที่ 1-8
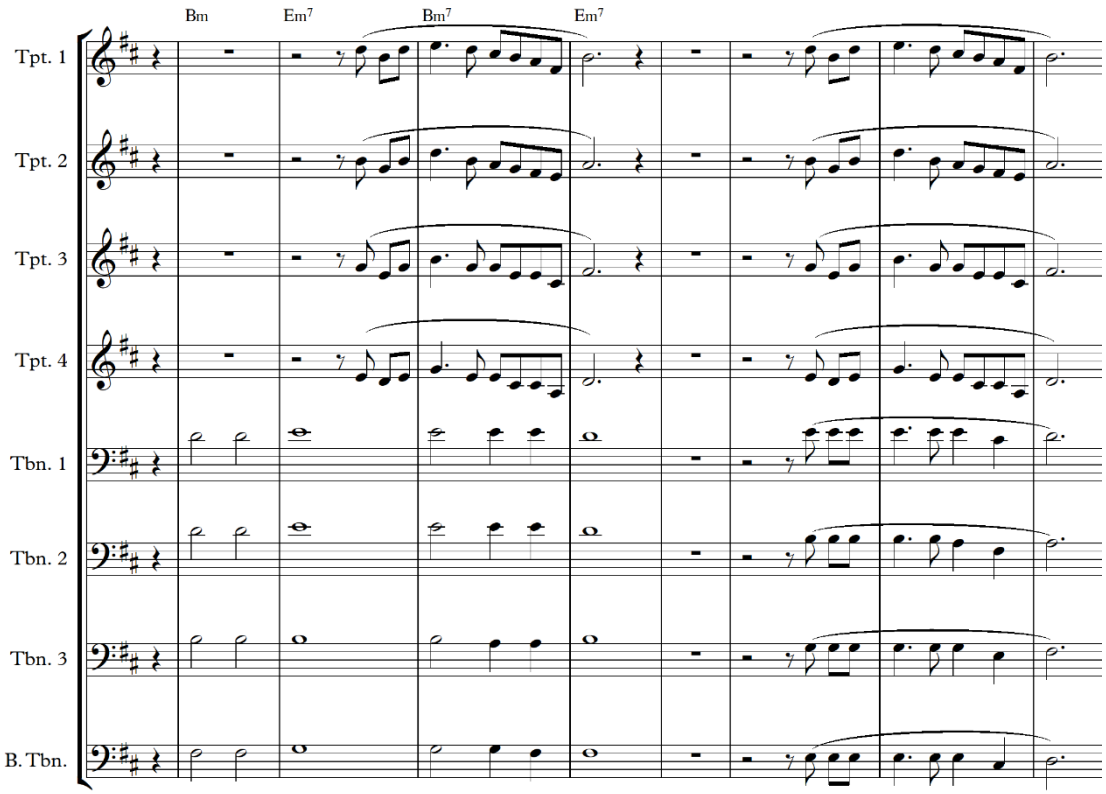
6. การประสานแบบยูนิซัน (Unison) ในตัวอย่างบทเพลงชื่นชีวิตตอนท้ายเพลง เทคนิคนี้เป็นเทคนิคที่ผู้เชี่ยวชาญหลายคนเลือกใช้ซึ่งให้เหตุผลว่ามีความชัดเจนของทำนอง จากตัวอย่าง แซกโซโฟนทุกแนวเล่นโน้ตเดียวกันเป็นเทคนิคที่ผู้เชี่ยวชาญบางคนกล่าวว่านิยมใช้เกือบ 50 เปอร์เซ็นต์ของเพลงทั้งหมด

7. การประสานเสียงแบบอื่นๆ แบบสเปร็ด (Spread Voicing) เป็นลักษณะของการประสานเสียงแบบเปิดอย่างหนึ่งที่ฟังแล้วดูโปร่งสามารถเติมสีสันเช่นเติมเทนชั่น สามารถใช้ได้ดีกับทุกกลุ่มเครื่องมือ นอกจากนี้ยังใช้เขียนกลุ่มทรอมโบนได้ ในบทเพลงชุดนี้ใช้บ้างในแนวทรอมโบน

ตารางที่ 1 การวางแนวเสียงประสานแบบสเปร็ด[5]

5	7	9	3	3	5	6 (13)
7	5	7	7	7	3	3
3	3	3	5	5	7	7
1	1	1	1	1	1	1

8. การเกลาโน้ตนอกคอร์ด (Approach) ซึ่งการเกลาโน้ตนอกคอร์ดแบบ Approach ใช้กับโน้ตนอกคอร์ดสั้นๆ หากเป็นโน้ตนอกคอร์ดเสียงยาวที่ไม่มีการเกลาเป็นลักษณะของเทนชั่น (Tension)

- การตัดโน้ตตัวใกล้ด้านล่าง มีลักษณะคล้ายเทนชั่นแต่หากเป็นคอร์ด 11th หรือ 13th ไม่มีโน้ต 9 มารองรับ

- การเกลาด้วยคอร์ดห้า (Dominant Approach) ใช้คอร์ดห้าของคอร์ดนั้นมาสลับ

- การเกลาด้วยคอร์ดดิมมินิชด์ (Diminished Approach) มีลักษณะคล้าย Dom^{7th} ♭9

- การเกลาด้วยโครมาติก (Chromatic Approach) ใช้เมื่อทำนองเป็นโครมาติก

- การเกลาด้วยคอร์ดบนบันไดเสียง (Diatonic Approach) การใช้คอร์ดที่สี่หรือคอร์ดบนบันไดเสียงมาใช้

- การใช้เทนชั่น (ใช้เทนชั่น 9, ♭9, ♯9, 11, ♯11, 13, ♭13 แทน 1, 3, 5)

สรุปและอภิปรายผล

1. สามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีการประสานเสียงแบบแจ๊สในการเรียบเรียงเพลงไทยสากลได้ โดยต้องคำนึงถึงประสบการณ์สุนทรียะในการรับฟังของผู้ฟัง การยึดโครงสร้างเดิมที่สำคัญของบทเพลงไว้

2. การจัดองค์ประกอบในการเรียบเรียงให้เหมาะสมกับทักษะนักดนตรีและวัตถุประสงค์ของการบรรเลง เช่น นักดนตรีทักษะดนตรีในขั้นกลางอย่างเช่นนักเรียนในระดับมัธยมศึกษานั้น การเขียนทำนองที่มีการเคลื่อนไหวให้หลีกเลี่ยงการประสานทำนองเป็นกลุ่มที่มากเกินไป เป็นการเล่น

[5] แมนรัตน์ ศรีกรานนท์, *Jazz Composition: Arranging* (กรุงเทพฯ: ซีซีการพิมพ์, ม.ป.ป.), 51.

แบบยูนิซันเพื่อให้ได้ความชัดเจนของทำนอง ส่วนการเล่นโน้ตยาวรองรับเป็นคอร์ดสามารถใช้ได้ดี นอกจากนี้หากเป็นบทเพลงเพื่อการแข่งขันหรือแสดงความสามารถก็สามารถเรียบเรียงให้ซับซ้อนได้

คอนเสิร์ตราชนารีสดุดี เป็นคอนเสิร์ตเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 60 พรรษา จัดโดยคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2558 บทเพลงในคอนเสิร์ตราชนารีสดุดีได้เรียบเรียง โดยผู้วิจัยนำทฤษฎีที่เคยศึกษาในระดับปริญญาตรีที่คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยแมนรัตน์ ศรีกรานนท์ และ ตรอง ทิพยวัฒน์ ซึ่งเป็นอาจารย์พิเศษในขณะนั้น นอกจากนี้ศึกษาเพิ่มเติมกับหนังสือของแมนรัตน์ ศรีกรานนท์ ที่ทำมาเผยแพร่ในตอนหลังรวมถึงหนังสือของสมชาย รัสมี และยังมีตำราต่างประเทศ เช่น ตำราของยามาฮ่า เบิร์กเลย์ เป็นต้น

ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเป็นนักดนตรีที่มีประสบการณ์ ศึกษาดนตรีตั้งแต่ตอนเรียนมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัย รวมทั้งประสบการณ์ในวงดนตรีบิ๊กแบนด์ที่ดีและมีชื่อเสียง หลายท่านฝึกเขียนเพลงตั้งแต่มัธยม ดังนั้นหลายท่านใช้ความรู้จากประสบการณ์ ศึกษาจากโรงเรียนสยามกลการ ตำราต่างประเทศ นอกจากนี้มีการศึกษาบทเพลงจากสกอร์เพลง และประสบการณ์จากการคัดลอกสกอร์เพลงที่มาจากต่างประเทศ

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าลักษณะวงดนตรีเป็นการประสมวงแบบแจ๊ส จึงสามารถนำทฤษฎีแจ๊ส มาใช้อย่างเหมาะสม ส่วนใหญ่ต้องคำนึงถึงธรรมชาติของเครื่องดนตรี นักดนตรี แนวเพลง นอกจากนี้ยังสามารถประยุกต์นำเครื่องดนตรีไทยมาประสม หรือเลียนแบบเครื่องดนตรีไทยหรือดนตรีพื้นบ้านไทย ซึ่งเสียงประสานในยุคแรกๆ ยังใช้ทรัยแอดส์คอร์ดเป็นหลัก เช่นเดียวกับแนวทางของเฟลชเชอร์ แอนเดอร์สัน ซึ่งทฤษฎีและเทคนิคส่วนหนึ่งนำมาใช้โดย นักดนตรีชาวฟิลิปปินส์ ดังเช่น บิลลี่ คีตากร ที่เรียบเรียงให้สุนทราภรณ์ ส่วนทฤษฎีช่วงหลังมาจากเบิร์กเลย์ สยามกลการและตำราต่างประเทศ

ส่วนใหญ่นักร้องหลายท่านมีความรู้สึกคุ้นเคยกับเพลงของตนเองหากเปลี่ยนแปลงก็รับไม่ได้ หรือมีปัญหากับการขับร้อง ในขณะเดียวกันนักร้องบางคนก็รู้สึกชอบหากมีการเรียบเรียงแบบใหม่ๆ ดังนั้นการเรียบเรียงขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้วาจ้างหรือเจ้าของเพลง การเรียบเรียงต้องเหมาะสมกับนักดนตรีที่มี หรือความสามารถของนักดนตรีเพื่อให้สามารถบรรเลงได้ดี ส่วนหากนำไปแสดงเพื่ออวดความสามารถก็เรียบเรียงได้ซับซ้อน นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญบางท่านเรียบเรียงให้ดีที่สุดโดยไม่ต้องคำนึงถึงข้อจำกัดใดๆ

บรรณานุกรม

กมลธรรม เกื้อบุตร. “ดนตรีแจ๊สในสังคมไทย ยุคเริ่มต้น.” ใน ประชุมวิจัยระดับชาติ "นเรศวรวิจัย." ครั้งที่ 12. บรรณาธิการ กองบริหารการวิจัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. พิษณุโลก: ม.ป.ท., 2559. (ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์)

กุลธีร์ บรรจุแก้ว. “บทประพันธ์เพลงอิมพัลส์สำหรับวงดนตรีแจ๊สขนาดใหญ่.” *วารสารดนตรีรังสิต* 8, 2 (2556): 51-62.

เด่น อยู่ประเสริฐ. “Generatrix บทประพันธ์สำหรับวงดนตรีแจ็ส และการแสดงเปียโนแจ๊ส. *วารสารดนตรีรังสิต* 6, 2 (2554): 5-21.

พูนพิศ อมาตยกุล. *บันทึกเรื่องละครร้องและเพลงละครร้อง*. 2550. (บันทึกเอกสารวิชาการ)

แมนรัตน์ ศรีกรานนท์. *Jazz Composition: Arranging*. กรุงเทพฯ: ซีซีการพิมพ์, ม.ป.ป.

วราวุธ สุมาวงศ์. *วิวัฒนาการของเพลงไทยสากลจากละครและภาพยนตร์.* กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสรัก, 2526.

อานุภาพ คำมา. “ลาเวนเดอร์แห่งความสงบ.” *วารสารดนตรีรังสิต* 13, 1 (2561): 27-40.

Ricigliano, Daniel A. *Popular and Jazz Harmony*. 6th ed. New York: Danato Music, 1969.

Terefenko, Dariusz. *Jazz Theory from Basic to Advanced Study.* London: T&F Informa, 2014.